

Xexemedukýwo ðe
Dýwýhabýbý ðe
Šoðose yeye kufe
feviwo ðe dý vluitýwo
wýwý ÷u
1999

Eña...

E÷lýla : Pins BROWN
Egýmefela : Kofi A. A`PAKLI

Habýbý nýfokuisiwo ðe ha
hena Šoðose kufe feviwo ðe dzenawo ÷u
“, eviwo ðe dý” hatsotso

Habýbý nýfokuisiwo ðe ha hena Šoðose
kufe fevi ðe dzenawo ÷u – “, eviwo ðe
dý” hatsotso.

Hatsotsoa ðe agbaleñi kufe Šoðose 182 lia
÷u.

//
Dukýmeviwo nyýný kple ÷useñodo
wo be ne woawý fe fofo siwo woawý fe
feviwo ðe dýwýwý ÷u la kpý [dzifufuwo]
ðe ÷kume gefe...

Ele be dzifufuwo nate ÷u afo hatsotsowo
eye woana kpefe÷u wo atsý tsitre fe
feviwo ðe dýwýwý ÷u. Hatsotsoawo
menýlawo anye nutome habýbý
nýfokuisiwo, lýlýñhudýwýhawo le go afe
me, adzýha nýfokui-siwo kple
fokuisidýwýlawo.

//

Emenyawo

	axa
1. Kpýkplýyifeme	2
2. Šoðose 182 lia
, ofo gañýwo ðe
vevinyenye	4
3. Afa÷ufofo 190 lia
Nu gañý siwo le eme
la ðe vevinyenye	6

4. , ofo siwo dukýwo nawý 9

Ame kawoe akpý gome
le fofo siawo me ?
Kadede kae le Šollose 182
lia kple Duký Šolšuawo le
Šollose kufe fevi le
Dzenawo ÷u dome ?

Dý si kpý Xexemedukýwo 11
le Dýwýhabybý ÷kume hena
Šollose 182 lia kple Afa÷u-
fofo 190 lia dziwýwý

Ale ke dumeviwo ate ÷u afe
vi tso Šollose 182 lia kple
Afa÷ufofo 190 lia mee ? –
gomekpýkpý le dukýwo le
fofowýwý me.

5. Togo : nugýmekuku 13

6. Guatemala : nugýmekuku 20

7. Agbalešsiwo le Šollose 22

182 lia ÷u
Agbalešveviwo le ÷kýwo
kple afi si woakpý wo le

8. Habybý veviwo le adrys 23

Wybsit le adryswo /nutome
kple dukýme habýbý siwo
nyaa ka la le dýwýllewo le
telekypi le xexlemedzesiwo.

1. Kpýkplýyifeme

Habybý Nýfokuisiwo le ha hena Šollose kufe fevi
le dzenawo ÷u le “feviwo le dý” hatsotsoa ye ÷lý
agbalešsiwo. Habybý Nýfokuisiwo (HN) le ha la
nye xexemedukýwo le habýbý nýfokuisi 50 kple
edziwýwo le lulloto si nýle le Geneva. Ete
tafodzinu nye be woana amewo nanya nu tso
Šollose kufe fevi le dzenawo ÷u ÷u, woawý fe
edzi eye woaný ÷ku lefm fe edziwýwý ÷u. Hatsotso
týxýwo le haa me ; wo dometý fekae nye “feviwo
le dý” hatsotso si meny-lawo tso xexemedukýwo le
HN kple dý feka wylawo le habýbýwo me eye
wowu bla eve.

Šollose kufe fevi le dzenawo ÷u si dzi Duký
Šolšuawo le Takpekpega da asi fo le le 1989 lia
me la na be dukýwo, nutomewo kple xexea me
kata nya be feviwo le nya la nye nya si ku fe
amegbetý le dzena veviwo ÷u. , ofowýwý fe
feviwo le dzena veviwo ÷u to Šollose sia dzi la nye
týtrý yeye vevi afe. Šollose 182 lia kufe feviwo le
dý vluitywo wýwý ÷u si dzi Xexemedukýwo le
Dýwý-habybý da asi fo le le 1999 lia me la le
tafodzinuwo sý kple Šollose kufe fevi le dzenawo
÷u tywo. Efe gbellabe edze be woali feviwo ta be
ne womagawý nu siwo agble nu le wo ÷u o, eye
womawý dý siwo sesewu wo la o.

Tafodzinu si le agbalešsiwo si na ha siwo ulia
fevi le dzenawo ta lae nye be woana amewo

nanya mýnu vovovo siwo woato akpý gome le
Šollosea dziwýwý me. Nugýmekukuwo fia ale si
nu si woawý atsý atsi feviwo le dý vluitywo wýwý
nu la nakeke tae neny be dumeviwo le hawo tso.

Tafodzinu si le agbalešsiwo si na ha bubu siwo ulia
amegbetý le dzenawo ta kple ame siwo le dý ku fe
feviwo le dýwýwý ÷u lae nye be woafe Šollose
182 lia afia eye amewo nanya ale si woate ÷u awý
dý fe ha vovowowo dzie, efanye dý feka lomevi
wylawo le habýbýwo o, efanye du kple kyllewo o.

Akpedada

Habybý Nýfokuisiwo le ha hena Šollose
kufe fevi le dzenawo ÷u le “feviwo le
dý” hatsotsoa le akpe dam na
Xexemedukýwo le Dýwý-habybý kple
IPpK kpakple Dudýwýlle si kpýa duta-
nyawo gbý kple Common-wealth fe ga si
wona hena dý sia wýwý ta.

Mæle akpe dam na ame siwo wý dzesidedewo
na mæla hař vevity :

World Vision International;
Dýwýlle si kpýa Habybý
Nýfokuisiwo le ha
domekadenyawo gbý

Xexeme Katoliko nyýnuwo le fekawýwý habýbý;

Xexemedukýwo le feviwo taúliha;

Save the Children Sweden;
Xexemedukýwo le feviwo taúliha;
Kosta Rika

Fédération internationale Terre des Hommes

BIT/IPpK;

Habybý Nýfokuisi, Focal Point on Sexual
Exploitation of Children;

WAO-Afrique;

Anti-Slavery International

Xexemedukýwo ðe

Dýwýhabybý bu be fevi miliyñ 250 lýño siwo xy tso ðeè5 dzi yi 14 la le dý wým le afi sia afi le xexeame ; wo domety miliyñ 120 wýa dý le dýwý...iwo katañ

Wobu be enye dzizizi na wo domety miliyñ 80 be woawý dý vluitýwo.

Le go gefe me la, fevi siawo

wýa agbledýwo;

nyñnuviawo nyea

amegbýnyviwo edziedzi.

, eviawo ðe 70% lýño siwo woñye dzizizi na be woawý dý la wýa dý na wolfe ðometýwo fetumaxýe le alle me loo alo le adzývidodo me le kýñewo alo du gañwo me.

2. Šoñose 182 lia

Šoñose 182 lia kple Afa÷ufofo 190 lia ku fe sedede fe feviwo ðe dý vluitýwo wýwý nu kple nu si woawý enumake atsy atsi enu la ÷u.

Xexemedukýwo ðe Dýwýhabybý (XD) ye nye Duký Šoñuawo ðe nufoanyi týxý si ðe dýe nye be woawý se, siwo abla xexeme dukýwo katañla, fe dýwýwý ÷u, eye woñna be dukýwo nawý fe wo dzi. XD feka koe nye Duký Šoñuawo ðe habýbý si me dzifufuwo, Duký siwo le eme la domety fe sia fe ðe dýtýwo ðe habýbýwo tellenýlawo kple dýwýlawo ðe habýbýwo le. Eñe tanyñe le Geneva. Le Masa 1999 me la, Xexemedukýwo ðe Dýwýwý Takpekpe si Xexemedukýwo ðe Dýwýhabybý wýna ðeèsia ðeè kple habýbý etýñsiwo ÷u mæñlo nu le va yi domety fe sia fe ðe tellenýlawo la, sý nu da asi fe Šoñose 182 lia kple Afa÷ufofo 190 lia dzi. , ofo eve siawo menyawo katañle agbaleñi sia me. Eñe tata bubuwo le Xexemedukýwo ðe Dýwýhabybý ðe dýwýñe si le woèduký alo nuto me (kpý axa 23 lia hena numefefe nyuie wu) alo le XD ðe wýbsit (www.ilo.org). dzi. Numefefe bubuwo le akpa 4 lia me kufe Xexemedukýwo ðe Dýwýhabybý ÷u.

Šoñose 182 lia kple Afa÷ufofo 190 lia ðe tafodzinu vevitye nye be woatsi feviwo ðe dý vluitýwo wýwý nu. , ofo eve siawo fee fia be ele vevie be woawý nane enumake atsy axe mý na feviwo ÷udýwýwý to mý vluitýwo dzi, eye woafu ...eyi...iwo hena fofo siwo wote be dzifufuwo nawý la wýwý; ne dzifufuwo da asi fe ðoñosea dzi vý ko la, ele be woawý fofo siawo kaba ale si woate ÷ui. (Ne Dzifufu afe da asi fe ðoñose afe dzi la, efia be elýñbe yeawý fe fofo siwo xexemedukýwo wý la dzi, eye woakpý wo dzimawýmawý le yelle ÷kume).

Šoñose 182 lia kple Afa÷ufofo 190 lia kpý dze si be womate ÷u atsi nu siwo nana feviwo wýa dý la nu gbe feka o; gake wogblýe le fofoawo me eme ký be ele be woatso fe e÷u kaba. , ofo eve siawo kpý dzesi hañ be fe wote be woatsi feviwo ðe dýwýwý nu vivivi, eye nenybe be wote ÷u tsi dý vluitýwo wýwý nu nyuie ke÷ke÷ ko la, woate ÷u ava de dzesi bubu ðomevi siwo hañ nu woate ÷u atsi. Nu vovovowo gbýe feviwo ðe dýwýwý tsona; wo domety afewoe nye hiañ, vovotodede amewo dome kple mýnumakpýmakpý sygbý ade suku.

Duký gefe ný megbe na Šoñose 182 lia. Eya dzi dukýwo da asi fo kaba wu tso esi me wofo Xememe dukýwo ðe Dýwýhabybýa. Dzifufu bla adre da asi fe edzi xoxo hañ anyýnyý 2000 wu enu. Duký siwo da asi fe edzi la ðe xexleñe le Xexemedukýwo ðe Dýwýhabybý ðe wýbsit dzi. Šoñose 182 lia zu se tso adeamakpýxe 19 lia dzi le ðeè2000 lia me. Ne Dzifufu afe da asi fe edzi eye ðe feka va yi vý ko la, emesewo katañ lae. Afa÷ufofo 190 lia menybe dzizizi o, gake wodi be wo kple Šoñose 182 lia nazý fedu kplakplakplak Eñe dýe nye be woafu afa÷u le ale si woawý fe Šoñose 182 lia dzi la ÷u.

Nu vevity siwo le Šoñosea me

, ofo siwo le Šoñose 182 lia me la ðe tafodzinu vevitye nye be woade dzesi wýna siwo nye feviwo ðe dý vluitý wýwý, eye woatý asi nu siwo wote be dzifufuwo nawý atsy de se fe wo nu ahatsi wo nu.

Nu siwo wole be m~~ade~~ dze si le Šollose sia me la woe nye :

Gýmefefewo

- Ame sia ame si mexy (le 18 o la nye fevi, ame afeke meto le eme o (se folle 2 lia).

, ewiwo le dy vluity wywy gymee nye :

a) Kluvinyenye alo nynyme sia tygbi menyny to my lomevi fe sia fe dzi abe awybanynny fe fe nu, amesitsatsa kple feviwo lele sesetye alo wo dzizizi be woayi aua ene.

b) , ewiwo kpykply be woawy gbolo alo gbeblehuwo.

d) , ewiwo kpykply be woawy dy siwo nu wode se fo, veviety atike muamewo wywy kple wolle asitsatsa.

f) Dy siwo katafate ÷u agblenu le feviwo le laimesemenynny kple wolle dedienynny ÷u, eye woana womaganny agbe nyui o la (se folle 3 lia).

- Ele be dzifufuwo nadofgoekple dywylawo kple dytywo be ne woda asi fe nu siwo nye afyku dy le wolle duky me le se folle 3 lia le akpa si nye f nu la dzi. Ele be woabu wyna siwo dzi xexeme dukywo da asi fo abe Afa÷ufofo 190 lia ene la ÷u, eye woany ÷ku lefn fe dy siwo lomevi le esiwo dzi dukya ty asi dome ÷u eye woany wo me tom edziedzi; ele be ...e sia ...i la, woawy esia kple dytywo kpakple dywylawo le habybwo (se folle 4 lia).

Šollosea dziwywy

Dzifufuwo fe adzygbe be :

- yeawoaty asi habybby afe si dze la dzi be ne woakpy egby be amewo nawy fe fofo siwo dukya awy be yeatsy aho aua fe feviwo le dy vluitywo wywy ÷u la dzi. (se folle 7 lia).
- yewoana ne dywylawo kple dytywo le habybby ha nakpy gome le fofoawo wywy kple wo dziwywy me. (se folle 6 lia)
- le fofoawo wywy kple wo dziwywy me la, yewoabu ame siwo nyaa ka (habybby siwo nana feviwo wya dy vluitywo, feviwo kple ame tsitsiwo kpakple wolle lomety siwo ÷u feviwo le dy vluity wywy gbleh nu le) le susuwo ÷u (se folle 6 lia)

- yewoakpy dytywo kple dywylawo le habybbywo ÷u ne yewole mynu siwo yewoato (afy fefewo alo nufoanyiwo) dim atsy ny ÷ku lefn fe Šollosea dziwywy ÷u. (se folle 5 lia)
- yewoawy fe Šollosea le fofowo dzi esi me yewoakpy egby be sedzidalawo naxy tohehe si dze la, veviety wo kpykply yi unu alo tohehe bubu siwo dze la nana wo. (se folle 7 lia)

Ale si woawy ne feviwo nadzudzdy dy siwo me tafutafu le la wywy

Dzifufuwo fe adzygbe be yewoawy fofo le ...eyi...i tyxy afe me fe nu siwo gbyna la wywy ÷u :

- myxexe be feviwo naganny dy siwo me tafutafu le fufla wym o.
- sidzedze be hehenana le vevie le nu siwo woawy atsy atsi feviwo le dy vluitywo wywy nu la me.
- kpefe÷unana be woafe feviwo fa le dy vluitywo wywy nu.
- kpekpe fe feviwo ÷u be ne woagatry fo wolle nynyme nu eye woaganny agbe le hadome abe tsafene, le fu gbogbo siwo wokpe megbe.
- mynukpypynana feviwo be woade gymedzesuku femaxee, eye nenybe be ele bybye heny la, woasryfasinudy afe ne wofe wo fa

le dý siwo me tafutafu le la nu vȳ megbe. (se folle 7 lia)

3. Afa÷ufofo 190 lia

Afa÷ufofo 190 lia fia mȳ si dzi dukȳwo nato awȳ fofowo. Efe Šofose 182 lia me eye wogblȳ nu yeye siwo ÷u wole be dzifufuwo naba ne woawȳ fe Šollosea dzi. Nu siwo dze mæ de dzesi le Afa÷ufofo 190 lia ÷u la woe nye esiwo gbȳna :

Dukȳwo lē fofowo

Dukȳwo lē fofowo nye nu siwo hiaŋdo ÷gȳ la didi be ne woawȳ fe Šollose 182 lia dzi. Afa÷ufofo 190 lia gblȳ nu siwo tututu woawȳ be ne woawȳ fe Šollosea dzi, eye ale si woawȳ ne dumevi gbȳlowo haŋnakpȳ gome le nuawo wȳwȳ me la haŋ le eme.

Exlȳnu dzifufuwo be woabu dȳtȳwo, dȳwȳlawo, dzifufu-dȳwȳlē siwo si ÷useŋ le kple ame bubu siwo feviwo lē dȳ vluitȳwo wȳwȳ lē nya ka la lē susuwo ÷u. Wo dometȳ vevitȳwoe nye : feviwo kple ame tsitsiwo ÷utȳ, wole lometȳwo kple habȳbȳ siwo lē wȳnawo fia ale si woti Šollose 182 lia kple Afa÷ufofo 190 lia lē tafodzinuwo yome le dzifufu lē fofowo nu la.

Dȳdeasi siwo woawȳ le fofowu nu la woe nye esiwo gbȳna :

- woagblȳ nu si tututue nye feviwo lē dȳ vluitȳ wȳwȳ.
- woakpȳ egbȳ be woabu fȳ wȳna siawo lomevi elabena wonye ametafutafu gaŋafe.
- woaxe mȳ be womagakplȳ feviwo ade dȳ siawo lomevi me o.
- woafe feviwo fa le dȳ siawo lomevi nu.
- woaŋli feviwo ta be fewohæ womaxȳ tohehe alo woawȳ fu wo nenyē be wodzudzȳ dȳawo wȳwȳ o.
- woakpȳ egbȳ be feviawo gatȳ fo wole nȳnȳme nu eye wogale agbe le hadome abe tsafe, eye woawȳ nu gbogbo siwo hiaŋa wo le sukudede, laŋneseŋenyȳ kple tamebubu gome.
- woabu fevi siwo wole bȳbȳ tȳxȳe be woate ÷u akplȳ de dȳ siawo wȳwȳ me – fevi siwo metsi kura o, nyȳnuvi feviwo kple esiwo wȳa dȳ le nȳnȳme siwo adzȳgemewo menyana o me la - ÷u tȳxȳe.

- woato mȳ afe dzi kaba ade dzesi du siwo le nuvo tȳxȳe, eye woayi afaŋo nu na wo metȳwo.
- woafe gbellā na amewo, woanȳ wo eye woado ÷useŋame sia ame be woanȳ dȳ wȳm.

Dȳ siwo me afȳku le

Nu si dzi wotȳ asi le Šollosea lē se folle 3 lia d me lē kpȳfe÷u siwo dome dȳ lomevi si tututu feviwo wȳna si me afȳku si nu womate ÷u asi le o la le :

- dȳ siwo me fu fea feviwo le le ÷utilā me, le susu me alo to wo gbȳdȳdȳ me.
- dȳ siwo wowȳna le to me, tȳ gȳme kple kȳkȳlē si ÷u afȳku le, alo le telē xaxȳwo.
- Dȳ siwo wowȳna le telē makȳmakȳ afi si afȳnuwo gbleŋ nu le feviwo ÷u le.
- dȳ siwo wowȳna le nȳnȳme siwo fea fu tȳxȳe la me - ...eyi...i didi, zaŋ me – alo dȳ siwo ta feviwo tsia dȳwȳlēa (le kpȳfe÷u me subȳvi siwo nȳa ame si wole dȳ wȳm na la gbȳ).
- fevi siwo xȳ wu lē 16 la ate ÷u awȳ dȳ siwo me afȳku le la le fofoa nu nenyē be woate ÷u aŋli wo ta be dȳawo mahe afȳku vȳ na wo o, eye ne woxȳ tutufo hena wo wȳwȳ. Haŋ woafe mȳ be woawȳ dȳ siawo la, ele be woakpȳ dȳwȳlawo kple dȳtȳwo lē habȳbȳwo do ÷gȳ.

Šollosea dziwȳwȳ

- Ele be dzifufuwo nanya be ele vevie be yewoanya nu siwo le dzȳdzȳm kufe feviwo lē dȳwȳwȳ ÷u eye akȳ÷ta nanȳ ÷u.
- Ele be woanȳ dzesi dem nu siwo wȳm ame siwo le dukȳ lē fofo siwo woawȳ hena feviwo lē dȳ vluitȳwo wȳwȳ nutsitsi la dzi dam, eye ele na dzifufuwo be woanȳ nyanya nam Xexemedukȳwo lē Dȳwȳhabȳbȳa edziedzi tso nu siawo ÷u.
- Togbȳ be habȳbȳ vovowowo dometȳ fe sia fe lē dȳdeasi woŋye be woakpȳ egbȳ etȳxȳe be amewo nawȳ fe Šollosea dzi haŋ la, ele be woadze agbagba awȳ dȳ fedu kple nusȳsȳ.
- Ne eŋli numefefe nyuie wu tso nu siwo woxlȳ nu dukȳwo be woawȳ atsȳ na kpfe÷u be woawȳ fe Šollose 182 lia kple Afa÷ufofo 190 lia dzi ÷u la, ekema kpȳ akpa si ku fe Habȳbȳ Nyfokuisiwo kple ha bubu siwo nyaa ka la lē dȳwo ÷u.

Tohehe

- *Wogblý be feviwo ðe dý ðomevi siwo dzi wotý asi le Šollosea ðe se folle 3 lia ðe akpa a, b, kple d, me la wýwý nye sedzidada si dze na tohehe.*
- *Ele be woahé to na amé siwo da le fofo siwo dukýwo wý be yewoatsý atsi dý siwo wode dzesi abe afýku dý ene la nu (abe ale si woté le Šollosea ðe se folle 3 lia ðe akpa f me ene) alo be yewoade se fe wo nu la dzi. Ne ehiaf la, woade wo mý.*
- *Ele be dzifufuwo nanya amé siwo gbý wotso be woda le se siwo woté dukýwo wý fe feviwo ðe dý vluitýwo wýwý ÷u la dzi.*
- *Ele be dukýwo nawý dý asi le asi me nenyé be feviwo ðe dý vluitýwo wýwý trý zu se si xexemedukýwo wý la dzi-dada si dze na tohehe. Ele hañ be woakpý egbý be woaný sedzidalawo ÷ký ÷lym fe agbalefme.*

Dýwýwý asi le asi me kple kpefe÷unana

- *Ele hañbe Hamenýlawo nawý dý asi le asi me eye woakpe fe wo nýewo ÷u be ne woawý fe Šollosea dzi, vevitý woakpý egbý vevié be agbenýný naný bybýe le woté dukýwo me, hiaf nafe fa, eye amé sia amé nakpý mýnu ade suku.*

4. , ofo siwo dukýwo nawý – dumeviwo ðe dýdeasi

Le akpa sia la, wogblý mýnukpýkpý siwo Šollose 182 lia kple Afa÷ufofo 190 lia na dumeviwo kple ale si habýbýwo ate ÷u akpý gome tututu le dukýwo ðe fofowo me la. Wogblý mýnukpýkpý siawo fe axa 12-21. (Le go sia me la, dumeviwo nye amé siwo katafmele dzifufu ðe habýbýwo alo dýwýlawo kple dýtýwo ðe habýbý siwo dzi dzifufu da asi fo la me o, ale be amé afeke menýa wo tefle le Xexemedukýwo ðe Dýwýhabýbýa me le se nu o. – kpý gýmea “Ame kawoe akpý gome le fofo siawo me?”).

Dumeviwo ðe asi ný Šollose 182 lia, kple Afa÷ufofo 190 lia ÷ý÷ly me tso keke gýmedzedzea. Esi xexemedukýwo ðe Gbýlly hena tsitretsitsi fe feviwo ðe dýwýwý ÷u va fo Geneva le Masa 1998 me la, amewo ný tame bum vevié le feviwo ðe dýwýwý ÷u xoxo, eye wofo habýbýwo fe anyigbawo katafzi (kpý axa 11 lia).

Kpefe÷u si Habýbý Nýfokuisiwo na le Šollose 182 lia kple Afa÷ufofo 190 lia ÷ý÷ly me kple ale si woté nu señ le wo menyawo fýfýfo me le Xexemedukýwo ðe Dýwýwý Takpekpe me le ðe

1999 lia me la na be týtrý gefe va nya siwo dzi woda asi fo mlyeba la me, esi fia be dumeviwo ðe kpefe÷u le evié.

, ofo siawo zu gýmefose si ÷udý feviwo ðe dýwýwý fefe fia to nyakaka mýnuwo sýgbý ana be woate ÷u awý nyuie wu, eye woña be Dzifufuwo nafe adzygbe be yewoawý nu siwo tututu hiaf la. Wogblý ale si wodze si kpefe÷u si dumeviwo na le fofowýwý hena feviwo ðe dýwýwý nutsitsi me la fe Šollose 182 lia ðe se folle 6 lia me, eye wofe eme le Afa÷ufofo 190 lia ðe paragraf 2 lia me; afi mawo wogblý le be, ele be woabu habýbý siwo da asi fe Šollosea ðe tafodzinuwo dzi la ðe susuwo ÷u le dukýwo ðe fofowo wý...i kple le fofoawo dziwýwý me nenyé be ehiaf Esia nye mýnukpýkpý veví afe na dumeviwo. Efi hañbe wokpý dze si be edziedzi la, dumeviwo ðe hawo koe kpýa feviwo ðe dý afewo wýwý tefle, vevitý, awýbanýný fe fe nu kple feviwo ðe gbolowýwý. Eya ta ha siawo le vevié be ne fofo siwo woawý atsy axe mý na feviwo ðe dýwýwý eye woatsi enu la nadze edzi nyuie.

Ame kawoe akpý gome le fofo siawo me ?

Habýbýwo kple dý feka wýlawo ðe habýbý ðomeviwo kataf akpý be Šollose 182 lia kple Afa÷ufofo 190 lia le vevié hena yewoté dýwýwý. Hatsotso siwo gbýna la ate ÷u afe vi tso fofo siawo me :

- *dukýa kple nutomewo ðe Habýbý Nýfokuisi siwo kpýa feviwo ðe dýwýwý ðe nyawo gbý.*
- *hawo kple habýbý ðofu siwo ùlia feviwo ðe dzenawo ta.*
- *habýbý siwo kpýa amegbetý ðe dzenawo kple ÷gýyiyi ðe nyawo gbý.*
- *dumevi siwo nyaa ka, siwo domety afewoe nye duwo, nyýnuwo ðe habýbýwo kple xýse habýbýwo.*
- *dýwýlawo ðe habýbý siwo tefenýlawo mele Xexeme-dukýwo ðe Dýwýhabýbý me le se nu o.*
- *sýhýwo ðe habýbýwo kple habýbý siwo me feviwo le alo esiwo nya feviwo tefle.*
- *dý feka wýlawo ðe habýbý siwo si ÷useñ le, abe lañmeseñdýwýlawo, nufialawo kple senyalawo ðe habýbýwo ene.*

Kadede kae le Šollose 182 lia kple Duký Šoluwawo ðe Šollose kufe feviwo ðe dzenawo ÷u dome ?

Šollose 182 lia kple Afa÷ufofo 190 lia gate gbe fe Šollose kufe feviwo ðe dzenawo ÷u ðe gbedeasi, si

me ký la, dzi; esiae nye be dzenawo le feviwo haŋ si abe ame sia ame ene, eye woŋe be amewo nadze agbagba týxýe be woaný bubu dem dzena siawo ÷u. Šoŋose kufe fevi ŋe dzenawo ÷u ŋe se foŋe 32 lia wý fofo týxý fe ale si wodze be woaùli feviwo tae be ne womagawý dý siwo me tafutafu le la o, eye womazi wo dzi be woawý dý siwo me afýku le alo esiwo axe mý na woŋe sukudede alo agbleŋ nu le woŋe laŋsesemenýný, alo tsitsi le ÷utilaŋ susu, gbygbý, agbe nyui nýný kple hadomegbenýný me ÷u o.

Gbedeasi ma ke le Xexemedukýwo ŋe Šoŋose 138 lia (1973) me kufe ŋeŋsuetý kekea ke si ame naxý haŋi woaxýe woawý dý la ÷u eme ký. (Šoŋose 182 lia metry alo fýli Šoŋose 138 lia si nye Xexemedukýwo ŋe ŋoŋose vevi bubu si ŋe tafodzinu nye feviwo ŋe dý ŋomevi fe sia fe wýwý nutsitsi la o).

Mwate ÷u asryŋ nu gefe tso Šoŋose kufe fevi ŋe dzenawo ÷u dziwýwý me. Šoŋose sia kpý dzidzedze nyuie le dukýwo ŋe asidada fe edzi kple etaùli gome. Afýfefe siwo le edziwýwý ÷u la na be xexeame, nutomewo kple dukýwo ŋe susuwo le feka le feviwo ŋe nyawo ÷u, eye woŋa be habýbý gefewo ŋo ŋu, eye woŋe tafodzinuwo sý tututu le feviwo ŋe dzenawo kple woŋe dedienýný taùli gome.

Eya ta, le duký gefe me la, dumeviwo dze agbagba keke na be wotry se kple fofo siwo le feviwo ŋe dzenawo kple wo taùli ÷u. Šoŋose kufe fevi ŋe dzenawo ÷u la gana kpefe÷u le amewo nyýný me fe feviwo ŋe dzenawo, vevietý ale si feviwo dze na laŋsesemenýný kple hehexý la ÷u. (Ne eŋi numefefe nyuie wu le ale si naŋwý adof goe kple dukýme habýbý ŋoŋuwo la, kpý akpa 8 lia).

, ofo siwo wowý hena wýwý fe Šoŋose kufe fevi ŋe dzenawo ÷u dzi le duký gefe me la me ký ; nu ...a...la afeke mele wo me o; womexe mý fe amewo ŋe gomekpykpý le wo wýwý me nu o, ale wona be dýwýhatsotso gefe ŋo ŋu. Nudzýdzýwo fee fia be fofo siawo doa ÷useŋ dukýwo be woadze agbagba ...eyi...i didi afe. Dzi-dzedze si habýbý siwo ŋoŋu hena feviwo ŋe dzenawo taùli kpý la, fee fia be fofo siwo wýwý me dýwýhatsotso gefe kpý gome le la wýa dý nyuie wu; hatsotso siwo ŋe tafodzinuwo menye feka o le nukpykpý nu la, ate ÷u awý dý fedu ...e afewo ...i eye woake fe ÷ufofo siwo le býbýe la ÷u; ele be woase dumeviwo ŋe gbe ...e sia ...i, ke menye le ...eyi...i týxý afe me ko o, eye ele be woayi edzi aný dzifufuwo kple habýbý bubuawo kum fe nu didie neny be Dzifufuawo da asi fe fofo afe dzi wý megbe. Dumeviwo ate ÷u anyý dukýa eye woana nýnymewo natry abe ale si týtry yeye fe sia fe biana ene. Habýbý ŋoŋu siwo úlia feviwo ŋe dzenawo ta la le týxýe ate ÷u ado ÷useŋ amewo woawý fe Šoŋose 182 lia dzi.

Dý si kpý Xexeme-dukýwo ŋe Dýwýhabýbý ÷kume le Šoŋose 182 lia kple Afa÷ufofo 190 lia dziwýwý me.

Xexemedukýwo ŋe Dýwýhabýbý dzie amewo nato awý fe Šoŋose 182 lia kple Afa÷ufofo 190 lia dzi. Togbý be dzifufuwo kple dýwýlawo kple dýtywo ŋe habýbýwo koe nye Xexemedukýwo ŋe Dýwýhabýbý menýlawo le se nu haŋ la, Habýbý Nýfokuisiwo fee fia be dumeviwo ŋe habýbýwo ate ÷u awý dý kple Xexemedukýwo ŋe Dýwýhabýbý menýlawo eye woate ÷u azi wo dzi. Xexemedukýwo ŋe Dýwýhabýbýa wý fofo nyuiwo fe aùahoho fe feviwo ŋe dýwýwý ÷u. Esia nye xexemedukýwo ŋe feviwo ŋe dýwýwý nutsitsi ÷ufofo, IPPK si le dý wým le duký siwo ŋe xexleŋe le agbý sym fe edzi la me. Ne Dzifufuwo kple IPPK da asi fe ale si woawý dý fedu dzi la, ekema wodzea dýwýwý gýme asi le asi me. Eyome, IPPK kpena fe dzifufuawo ÷u wowýa fofo siwo dze la na woŋe dukýwo hena aùahoho fe feviwo ŋe dýwýwý ÷u. Menye IPPK kple emenýlawo – Dzifufuwo, dýwýlawo kple dýtywo ŋe habýbýwo – koe kpýa dý siwo le edzi yim le nutowo kple dukýwo me dzi o, ke dumeviwo ŋe habýbýwo haŋle asi nýa eme le go gefe me.

XESEMEDUKÜWO ŠE GBÜLÜLÜ HENA TSITRETSITSI , E , EVIWO ŠE DÜWÜ-WÜ ÖÜ fia ale si feviwo, dýwýlawo ŋe habýbýwo, habýbý siwo ŋe dýwo ku fe feviwo ÷u kple hatsotso ŋomevi vovo-vowo ate ÷u awý feka eye tafodzinu feka aný wo si be yewoatsi feviwo ŋe dýwýwý nu.

Ale si dýwýlawo ŋe habýbýwo kpý gome le eme kple ÷useŋ le dukýwo me kple le xexeame kataŋla ný vevie eye wogale vevie hena aùaa wýwý. , ekawýwý kple dýwý-lawo ŋe habýbýwo ný vevie hena agbagba siwo kataŋ amewo dze hekpý egbý be wowý Šoŋose 182 lia.

Ne fekawýwý vavař le nutome dýwýlawo ře habýbýwo kple habýbý siwo le duwo me dome la, ana be asixýxý si le řollóse 182 lia ÷u la agaseř ÷u fe edzi ale be woate ÷u ana be feviwo ře agbenýný natřý.

Nu si řollóse kufe fevi ře dzenawo ÷u kpe fe maã ÷u maesryř la fia be ele be dumeviwo ře habýbýwo natřý afý to be afýfefeawo nana :

- *woatsý ...eyi...i sýgbý na numedzrotakpekpewo kple nu siwo woawý tso fofowo ÷u.*
- *woake fe mýnu si woato aný nyawo kakam fedu wo me naký ale si woate ÷ui la ÷u.*
- *woabu nunýamesiwo ře agbýmasýmasý kple ale si dzesidede nu vevitýwo hiařla ÷u.*
- *woaný nu siwo ÷u woke fo la gblým na wo nýewo enuenu.*

Ale si dumeviwo ate ÷u afe vi tso řollóse 182 lia kple Afa÷ufofo 190 lia me – gomekpýkpý le dukýa ře fofowo wýwý me.

Dzesidede nu si nye feviwo ře dý vluitýwo wýwý.

- *Dzesidede nu si nye feviwo ře dý vluitýwo wýwý.*
- *Dzesidede nudzýdzýwo da fi*
- *Amenýnýný fe nu ÷u*
- *Zizi fe ame dzi dý*
- *Sewo wýwý/řollóse 182 lia dziwýwý*
- *, efe fa le dý nu, taũũli, nýnýmenufofo, hadomegbenýný abe tsařene.*
- *Xexemedukýwo ře Dýwýhabýbý ře ÷kuleře fe nu ÷u mýnuwo*

Nu si nye feviwo ře dý vluitýwo wýwý kple eře kpýfe÷uwo le řollóse 182 lia kple Afa÷ufofo 190 lia me. Woře dýwo kpe fe Xexemedukýwo ře Dýwýhabýbý kple IPPK ře dýwýřewo ÷u le xexeame katařwode dzesi feviwo ře dý vluitýwo le duký kple nuto afewo me xoxo le go gefe me le anyigba dzi. Ele be dumeviwo ře hatsotsowo ÷utý nadze agbagba be yewoaný gome kpým le numedzrotakpekpe siwo woře dzifuřuwo awý la me. Ele be takpekpe siawo wýwý naný fofo nu, eye womawý wo ne womedzra fo fe wo ÷u o.